

Johanne Stensland Sanderson

Ungt utenforskap

Forebygging gjennom sosialt arbeid i NAV

Youth Exclusion
Prevention Through Social Work in NAV

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Mette Moen Baatvik
Mai 2022

Johanne Stensland Sanderson

Ungt utenforskap

Forebygging gjennom sosialt arbeid i NAV

Youth Exclusion

Prevention Through Social Work in NAV

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Mette Moen Baatvik

Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

*«We cannot always build the
future for our youth, but we
can build our youth for the
future»*

*– Franklin D. Roosevelt,
at University of Pennsylvania
20. September 1940*

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker hva ungt utenforskap er og hvordan NAV arbeider med dette temaet. Jeg har tatt i bruk systematisk litteratursøk i kombinasjon med innledende søk og kjedesøk og dermed brukt tidligere forskning for å undersøke problemstillingen min. Ungt utenforskap omhandler unge som ikke er i arbeid eller utdanning over lengre tid. Dette kan også ha store konsekvenser for personens muligheter til å få jobb, deres psykiske helse samt identitetsutvikling. For samfunnet knyttes det store økonomiske konsekvenser til ungt utenforskap. Vi ser at enkelte grupper er mer sårbare for å ikke være i arbeid eller utdanning, da spesielt de med lav utdanning, erfaring fra barnevernet og minoritetsbakgrunn. Gjennom NAV samarbeider staten og kommunene om velferdstjenester til de unge og jobber for å forebygge ekskludering gjennom tett oppfølging og ulike tiltak. Organiseringen av ungdomsarbeid i NAV, samt tiltak som brukes, har ofte god effekt på å få unge ut i arbeid eller utdanning, men kan også kritiseres. Jeg har også diskutert hvilken plass kjærlighet og anerkjennelse kan ha i NAVs arbeid med ungt utenforskap, og hvordan NAV, gjennom økt samarbeid med skolen og Oppfølgingstjenesten, kan jobbe forebyggende mot varig ekskludering på en bedre måte.

Abstract

This paper aims to examine what youth exclusion is and how the Norwegian Labour and Welfare Administration (NAV) works with these youths. To examine my research question, I have used systematic literature search and already existing research on the topic. Youth exclusion concerns young people which are not in education, employment or training over a longer period of time. This situation may lead to great impacts on the persons probability to be employed as well as on their mental health and identity development. This can also be tied to great economic impacts for the Norwegian society. Some groups of people are more vulnerable to youth exclusion, such as early school dropouts, youths with experience from the child welfare system and those with a minority background. NAV provide welfare services to these young people and work to prevent youth exclusion through close follow-up and education- and work-measures. The organisation of youth work in NAV, and the measures used, have shown to be effective to help youths to education or employment. However, this can also be criticised as shown in this paper. Furthermore, I have discussed which role love and recognition can have in NAV's work with youth exclusion and how NAV can work more preventative through cooperation with the school and Oppfølgingstjenesten.

Innholdsfortegnelse

1.0 INTRODUKSJON	1
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	2
1.2 PROBLEMSTILLING	2
1.3 DEN SOSIALFAGLIGE RELEVANSEN	2
1.4 DEFINISJON AV SENTRALE BEGREPER OG AVGRENSNINGER	3
1.4.1 <i>Ungt utenforskap</i>	3
1.4.2 <i>Ungdom ved NAV</i>	3
1.5 PRESENTASJON AV OPPGAVENS KAPITLER	3
2.0 METODE.....	5
2.1 INNLEDENDE SØK.....	5
2.2 SØKEPROSESSEN PÅ SYSTEMATISK SØK	5
2.3 KJEDESØK.....	6
2.4 FORSKNINGENS RELEVANS OG KILDEKRITIKK.....	6
3.0 KONTEKST.....	7
3.1 HVA ER UNGT UTENFORSKAP?	7
3.1.1 <i>Begrep som brukes</i>	8
3.2 OMFANG.....	9
3.3 HVEM ER I UNGT UTENFORSKAP I NORGE?.....	9
3.3.1 <i>Sykdom og nedsatt arbeidsevne</i>	9
3.3.2 <i>Unge med erfaring fra barnevernet</i>	10
3.3.3 <i>Unge med minoritetsbakgrunn</i>	10
3.4 RISIKOFAKTORER	11

3.4.1 Lav utdanning.....	11
3.4.2 Familiebakgrunn	11
3.4.3 Psykisk helse.....	12
3.5 KONSEKVENSER AV UNGT UTENFORSKAP	13
3.5.1 For enkeltindividet	13
3.5.2 For samfunnet.....	14
4.0 DISKUSJON	15
4.1 NAVS PRAKSIS MED DE UNGE	15
4.1.1 Organisering av oppfølgingsarbeid av ungdom ved NAV.....	15
4.1.2 Forsterket ungdomsinnsats i NAV.....	16
4.2 EVALUERING AV ULIKE MÅTER NAV JOBBER PÅ.....	17
4.2.1 Utdfordringer knyttet til organisering av oppfølgingsarbeid av ungdom.....	17
4.2.2 Utdfordringer knyttet til forsterket ungdomsinnsats	18
4.2.3 Evaluering av arbeidstrening og opplæringstiltak.....	19
4.3 HVORDAN NAV KAN JOBBE ALTERNATIVT OG FOREBYGGENDE.....	20
4.3.1 Relasjon.....	20
4.3.2 Kan NAV forebygge varig ekskludering?	22
5.0 AVSLUTNING.....	23
REFERANSELISTE.....	25
VEDLEGG I - SØKELOGG.....	29

1.0 Introduksjon

I den norske politikken er høy sysselsetting et viktig mål, og er noe som både bidrar til den enkeltes velferd og høy verdiskapning i samfunnet vårt (NOU 2021: 2, 2021, s. 41).

Deltakelse i arbeidsmarkedet bidrar også til inkludering i samfunnet, sosial mobilitet og en mulighet for læring og mestring. Å stå i arbeid kan derfor sies å være positivt både for enkeltindividet og samfunnet. Det kan knyttes konsekvenser til det å stå uten jobb, og når en person går uten arbeid over lengre tid er det stor sannsynlighet for at de går over til å bli en del av utenforskapet (NOU 2021: 4, 2021, s. 88). Andelen unge som ikke er i arbeid, utdanning eller opplæring er lav i Norge i internasjonal sammenheng (NOU 2021: 2, 2021, s. 264). Likevel er ungt utenforskap et viktig tema også i Norge. Unge i denne gruppen står i stor fare for å bli ekskludert fra viktige arenaer i samfunnet og bli stående varig uten jobb. Dette vil belyses videre i presentasjonen av litteratur i oppgaven.

I NOU 2021: 2 *Kompetanse, aktivitet og inntektssikring* vektlegges det at de unge som ikke er i arbeid eller utdanning vil ha behov for hjelp fra utdanningssystemet, helsevesenet og tjenester fra NAV. Det må blant annet satses mer på arbeidsmarkedstiltak og individuell oppfølging for å få unge ut i arbeid og utdanning fremover (NOU 2021: 2, 2021, s. 264). I NOU 2021: 4 *Norge mot 2025* settes fenomenet utenforskap i arbeidslivet inn i en moderne og dagsaktuell kontekst. Her belyses det hvordan koronasituasjon kan ha påvirket unges frafall fra arbeidsmarkedet i stor grad (NOU 2021: 4, 2021, s. 87). Det vil være et behov for økt innsats på ungt utenforskap i tiden som kommer etter pandemien, og som følge av koronakrisen kan veien inn til arbeidslivet bli vanskeligere, spesielt for de unge som skal inn i arbeidslivet for første gang (NOU 2021: 2, 2021, s. 264).

Det vil derfor være en politisk prioritering fremover å stimulere til at flest mulig kommer tilbake i jobb og spesielt at unge gis muligheter i arbeidslivet. Dette knyttes til en mer aktiv arbeidsmarkeds- og kompetansepolitikk med NAV i spissen (NOU 2021: 4, 2021, s. 88). Dette gjør temaet ungt utenforskap aktuelt i dagens samfunn, og viser at fenomenet kan prege arbeidsmarkedspolitikken en stund fremover. NOU 2021: 2 og NOU 2021: 4 viser begge at NAV har en sentral rolle i den politiske satsningen for å jobbe mot ungt utenforskap i årene som kommer. Å undersøke denne tematikken og hvordan NAV kan jobbe med denne brukergruppen føles derfor veldig relevant i forbindelse med min bacheloroppgave.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg valgte temaet ungt utenforskap og hvordan sosialt arbeid i NAV kan forebygge varig ekskludering på bakgrunn av at jeg hadde min praksisperiode ved sosionomstudiet på NAV Orkland i fjor høst. Her jobbet jeg med unge voksne i alderen 18-29 år som alle hadde ulikt hjelpebehov fra NAV. Felles for ungdommene jeg møtte var at de hadde sammensatte problemer, både av psykisk og fysisk karakter, og verken var i arbeid eller utdanning. Ungdommene hadde alle behov for bistand fra NAV, både for å sikre inntekt men også for å få hjelp til å bli inkludert i samfunnet igjen. Jeg synes det var interessant å se hvilken effekt det hadde på ungdommene å ikke være i viktige samfunnsarenaer som jobb og utdanning, og å se hvilket behov de hadde for bistand fra NAV. I løpet av praksisperioden min oppdaget jeg fort at ungt utenforskap er et omfattende og voksende problem og interessen min for temaet ble større og større etter hvert som jeg møtte flere ungdommer med liknende problematikk. På bakgrunn av dette ønsker jeg å undersøke mer hva ungt utenforskap er, og hvordan sosialt arbeid i NAV kan forebygge varig ekskludering fra samfunnet for denne brukergruppen.

1.2 Problemstilling

«Hva er ungt utenforskap og hvordan kan sosialt arbeid i NAV forebygge varig ekskludering fra samfunnet?»

1.3 Den sosialfaglige relevansen

Sosialt arbeid er både et fag og en profesjon, og arbeidet som utføres av sosialarbeideren baserer seg på kunnskap, verdier og teorier (Berg, Ellingsen, Levin, & Kleppe, 2015, s. 19). Sosialt arbeid handler om å hjelpe mennesker med sosiale problemer, å skape endring hos enkeltindivider, å sette søkelys på strukturer i samfunnet som skaper ulikheter og jobbe for å motvirke dette (Berg, Ellingsen, Levin, & Kleppe, 2015, s. 19). Den internasjonale sosialarbeiderorganisasjonen (IFSW) vektlegger at sosialt arbeid skal fremme sosial utjevning, sosial inkludering, myndiggjøring av mennesker og å fremme gode levekår for alle (IFSW, 2014). I Norge foregår sosialt arbeid i stor grad innenfor rammene av velferdsstaten og sosialarbeidere er blant de som har i oppgave å yte velferdstjenester til brukere i samfunnet (Berg, 2015, s. 67). Sentralt i velferdsstaten finner vi NAV, som er ansvarlig for både statlige

og kommunale velferdstjenester på tvers av landet. Sosialarbeidere på NAV bistår og yter tjenester til brukere i mange forskjellige livssituasjoner. Ifølge Fellesorganisasjonens (FO) yrkesetiske grunnlagsdokumentet innebærer godt sosialfaglig arbeid også en god relasjon og samarbeid mellom profesjonsutøver og bruker (FO, 2019, s. 3). Jeg ønsker å undersøke på hvilken måte dette kommer frem i NAVs arbeid med unge som ikke er i arbeid eller utdanning.

1.4 Definisjon av sentrale begreper og avgrensninger

1.4.1 Ungt utenforskap

Ungt utenforskap er et begrep som brukes i Norge for å beskrive unge som ikke er i arbeid, utdanning eller annen aktivitet. Jeg vil videre i oppgaven gå dypere inn på hva litteraturen sier om ungt utenforskap.

1.4.2 Ungdom ved NAV

Ved NAV defineres brukere i alderen 18 til 29 år som «ungdommer». I denne oppgaven vil jeg først og fremst følge NAVs definisjon av ungdommer, og vil derfor ta for meg utenforskap fra arbeid og utdanning blant unge i alderen 18 til 29 år. En del statistikk presenterer tall for unge mellom 15 og 29 år, og tallene for omfanget av ungt utenforskap vil derfor følge dette aldersspennet.

1.5 Presentasjon av oppgavens kapitler

Oppgaven består av følgende kapitler; 1 Introduksjon, 2 Metode, 3 Kontekst, 4 Diskusjon og 5 Avslutning. I kapittel 2 vil jeg gjennomgå metoden jeg har brukt, søkeprosessen min og redegjøre for kildenes relevans. I kapittel 3 vil jeg ta for meg hva ungt utenforskap er, begrep som brukes, omfanget av og hvem som er i ungt utenforskap i Norge. Her vil også risikofaktorer og konsekvenser av ungt utenforskap presenteres. I Kapittel 4 vil jeg diskutere NAVs arbeid med unge som ikke er i arbeid eller utdanning og hvordan dette fungerer, samt se på alternative måter NAV kan jobbe forebyggende med ungt utenforskap. Avslutningsvis, i kapittel 5, vil jeg oppsummere de viktigste punktene fra oppgaven, sammenfatte diskusjonen og oppsummere svaret på problemstillingen.

2.0 Metode

Å bruke en metode vil si å ta i bruk en bestemt vei mot et mål og handler om hvordan man kan gå frem for å finne informasjon for å belyse et valgt tema. Ved bruk av en metode er det viktig å jobbe på en systematisk, grundig og åpen måte (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 29). I denne oppgaven bruker jeg i all hovedsak systematiske litteratursøk for å skaffe litteratur som er relevant for å belyse problemstillingen min. Jeg vil derfor ta i bruk allerede eksisterende litteratur på området og belyse problemstillingen min med utgangspunkt i andres forskning. Videre vil jeg redegjøre for søkeprosessen min, forskningens relevans og kildekritikk.

2.1 Innledende søk

For å finne frem til søkeord og litteratur som best belyser min problemstilling startet jeg med noen innledende søk for å få et overblikk over hva som allerede er forsket på når det kommer til både ungt utenforskap og NAVs arbeid med ungdom. Jeg samlet søkeord som var relatert til temaet mitt og som jeg kunne benytte meg av i den systematiske søkeprosessen.

Litteraturen fra de innledende søkene mine har jeg først og fremst brukt til å formulere og avgrense problemstillingen min og hente inspirasjon til hva jeg ville fokusere på i bacheloroppgaven. Jeg har brukt én av artiklene fra innledende søk til å belyse oppgavens kontekst.

2.2 Søkeprosessen på systematisk søk

Jeg hadde fem systematiske litteratursøk over en periode på én måned. I søkeprosessen tok jeg i bruk databasen Oria. Oria gir treff i bibliotekets trykte og elektroniske samlinger, blant annet på sider som Idunn og ProQuest, og ga meg nok treff til at jeg valgte å kun bruke denne databasen. Søkeordene jeg har tatt i bruk alene eller i kombinasjon med hverandre er «NAV», «ung», «ungdom», «utenforskap», «arbeidsliv», «ungdomsledig», «arbeidsledig», «utenfor», «frafall», «utdanning» og «opplæring». Jeg har tatt i bruk trunkering på flere av ordene for å utvide treffene mine og kombinasjonsord som OR og OG for å utvide og avgrense treffene. Å trunkere betyr å søke på stammen av et ord for å frem ulike varianter av ordet (Helsebiblioteket.no, 2016).

Ved systematisk litteratursøk er det en fordel å utarbeide inklusjon- og eksklusjonskriterier for å begrense antall treff. Slike kriterier kan være faglig nivå, publikasjonstype, tidsspenn og språklig avgrensning (Dalland, 2017, s. 156). På to av søkene hadde jeg ingen kriterier mens på tre av søkene valgte jeg å inkludere kun fagfelleverderte artikler i fulltekst som var utgitt i perioden 2012 til 2022. Jeg ekskluderte derfor artikler med lavere faglig standard og artikler eldre enn 10 år i disse søkene. For å velge ut litteratur leste jeg først titlene på treffene for å se om de kunne være relevante før jeg leste sammendraget. Om jeg synes sammendraget var relevant lagret jeg artikkelen i et eget dokument for å holde oversikt til senere bruk. Jeg har dokumentert søkeord, kriterier, antall treff og litteratur som er brukt i en søkelogg vedlagt denne oppgaven. Fra de systematiske søkene har jeg brukt ti kilder.

2.3 Kjedesøk

Flere av kildene jeg fant frem til viste til tidligere forskning og jeg har derfor også brukt referanselistene aktivt og funnet frem til noe av litteraturen min gjennom kjedesøk. På denne måten fikk jeg mulighet til å tolke forskningen selv og fant frem til et bredt spekter av litteratur. Litteraturen jeg fant gjennom kjedesøk ble tatt i bruk på grunn av relevansen for oppgaven og jeg har derfor ikke begrenset meg etter årstall eller faglig nivå her. De eldre kildene jeg fant kan i tillegg være viktige for å belyse ungt utenforskap over tid i Norge. I denne oppgaven har jeg tatt i bruk flere kilder som stammer fra kjedesøk, og dette utgjør en betydelig andel av litteraturen som presenteres i konteksten.

2.4 Forskningens relevans og kildekritikk

Jeg har vært kritisk og har overveid både relevans og vitenskapelighet når jeg har lest og brukt kildene mine. Vitenskapelige artikler har redaksjoner som kvalitetssjekker det som gis ut og sørger for at det holder en vitenskapelig standard. Her finner man ny og aktuell fagdiskusjon av høy kvalitet (Dalland, 2017, s. 154). Jeg forsøkte derfor å finne så mange vitenskapelige og fagfelleverderte artikler med relevans for temaet mitt som mulig. I min oppgave var jeg interessert i å undersøke omfanget av ungt utenforskap i dagens Norge. For å finne informasjon om dette var jeg derfor nødt til å også se på statistikk fra Statistisk Sentralbyrå og en OECD-rapport fra 2018. Disse kildene har lavere faglig standard, men gir nyttig informasjon og er aktuelle for å sette problemstillingen inn i en større sammenheng. Jeg har også tatt i bruk noen forskningsrapporter for å se på nyere forskning på temaet. Selv om disse ikke er fagfelleverderte stilles det høye krav til forskningen og utarbeidelsen av rapportene, og

er derfor også gode kilder å ta i bruk. I tillegg til dette har jeg også tatt i bruk noen fagbøker da jeg fant noe om NAV og ungt utenforskap i disse, samt relevante proposisjoner til Stortinget og Norges offentlige utredninger.

Jeg har valgt å ta i bruk litteratur som sier noe om ungt utenforskap og arbeidet med denne gruppen i Norge. Dette valgte jeg for å belyse problemstillingen best mulig. En ulempe med dette kan være at jeg avgrenser meg til det norske systemet og ikke ser ungt utenforskap og arbeidet med dette i en internasjonal kontekst. Ungt utenforskap er ikke særegent for Norge og det kunne derfor vært interessant å se på internasjonal litteratur for å gå dypere inn på alternative måter NAV kan forebygge ungt utenforskap på. Av hensyn til oppgavens omfang valgte jeg imidlertid å begrense meg til en norsk kontekst og derfor også forskning med relevans for Norge.

3.0 Kontekst

3.1 Hva er ungt utenforskap?

Marginalisering av ungdom kan knyttes til konsekvensene av å ikke være i arbeid eller utdanning over en lengre periode. Det kan ses på som en prosess hvor resultatet ofte vil være varig ekskludering fra samfunnet. Utenforskap kan ha mange former, og begrepet brukes ofte i forbindelse med individer med liten tilknytning til viktige arenaer i samfunnet. Hammer og Hyggen kaller denne prosessen for sosial eksklusjon, hvor man befinner seg i utkanten av samfunnet og kan oppleve utestengning og økonomisk og sosial isolasjon. Man vil oppleve manglende muligheter til deltakelse på flere områder som arbeidsmarkedet, sosiale relasjoner, boligmarkedet og familieliv (Hammer & Hyggen, 2013, ss. 16-17). Det å ikke være i arbeid eller utdanning i en periode i seg selv er imidlertid ikke det samme som ungt utenforskap (Hammer, 1992, ss. 5-13).

I dagens samfunn er overgangsperioder mellom ulike situasjoner normalt, som å ha et opphold etter videregående skole eller det å ha et friår for å reise (Hagaseth, 2019, ss. 27-28). Heggen mener derfor at definisjoner av marginalisering og utenforskap endrer seg i takt med samfunnet, og at utenforskap handler om mer enn bare det å ikke være i arbeid. Unge i dagens samfunn har mulighet til å velge mellom flere ulike roller og stadier i livet (Heggen, 2000, ss. 47-48). Betydningen av ungt utenforskap som fenomen endres altså etter av hva normalen er

blant majoriteten av unge i alderen 18-29 år, slik jeg forstår Heggen. Ungt utenforskap oppstår derfor først etter en utstøtningsprosess som pågår over tid, og det å ikke være i arbeid eller utdanning øker risikoen for denne prosessen (Hammer, 1992, ss. 5-13).

3.1.1 Begrep som brukes

Ungt utenforskap er et begrep som brukes i Norge for å beskrive unge som ikke er i arbeid eller utdanning, og kan knyttes til personer i alderen 15-29 år (Fyhn, Radlick, & Sveinsdottir, 2021, s. 9). Begrepet omhandler også både korttids- og langtidsledige som aktivt leter etter jobb, samt de som ikke søker jobb eller utdanning. Slik jeg definerer ungt utenforskap omhandler det en brukergruppe som ikke er i arbeid, utdanning, opplæring eller annen meningsfull aktivitet og som ofte vil trenge hjelp fra velferdstjenester for å inkluderes i samfunnet igjen.

Begrepet ungt utenforskap kan knyttes til andre norske begrep som «unge på randen» og «marginalisert ungdom» (Fyhn, Radlick, & Sveinsdottir, 2021, s. 9). Sommer peker på at ved å bruke slike begrep kan ungdommene føle seg stemplet som et problem som trenger å fikses. Begrepene som brukes for å beskrive unge med svak tilknytning til arbeid er ikke nødvendigvis noe ungdommene kjenner seg igjen i, og ungdommene kan føle seg fremmedgjort i møte med disse begrepene (Sommer, 2016, s. 141). Frøyland setter søkelys på at det utbredte uttrykket «å stå utenfor arbeid» kan gi inntrykk av at noen grupper har en lang vei å gå før de kan fungere i arbeid og utdanning, og at de kan ses på som svake eller at de mangler motivasjon (Frøyland, 2015, ss. 308-309). Det å bruke ord og uttrykk som beskriver at ungdommene har havnet utenfor og vil ha vanskeligheter med å bli inkludert i samfunnet igjen kan derfor oppleves som negativt og begrensende for de unge (Sommer, 2016, s. 141).

I litteraturen jeg har lest i forbindelse med oppgaven males et bilde av utenforskap, hvem som rammes og hvordan vi skal forstå begrepet. Ungt utenforskap anses ofte som negativt for individet og at det å ikke være i arbeid eller utdanning er en uønsket situasjon. Et relevant aspekt i denne sammenhengen er å tenke over hvem som har makt til å definere hvem som er utenfor samfunnet og en del av ungt utenforskap. Det er ikke sikkert at ungdom som ikke er i arbeid eller utdanning opplever situasjonen sin som negativ, eller at de opplever å være utenfor samfunnet, slik det ofte kommer frem i litteraturen. Det er viktig å ha dette i bakhodet videre i oppgaven, ettersom jeg vil belyse ungt utenforskap med utgangspunkt i hvordan

litteraturen presenterer det. Med disse poengene i tankene ønsker jeg derfor å være bevisst de begrepene jeg kommer til å bruke i oppgaven, og ta hensyn til at enkelte uttrykk kan virke stigmatiserende. Videre i oppgaven vil jeg bruke «å ikke være i arbeid eller utdanning» for å beskrive ungdommene som kan sies å være i ungt utenforskap. Jeg vil også benytte meg av begrepet ungt utenforskap da jeg anser det som et relevant begrep og at det i stor grad oppfattes som et fenomen.

3.2 Omfang

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at 112 653 personer i alderen 15 til 29 år ikke var i arbeid, utdanning eller opplæring ved utgangen av 2020. Dette tallet utgjør 11% av unge i denne aldersgruppen i Norge (SSB, 2022). Tallet inkluderer også de som har korte perioder hvor de ikke er i arbeid eller utdanning, men gir godt innblikk i omfanget av ungt utenforskap i Norge i dag. Ungt utenforskap i Norge omhandler begge kjønn og man finner omtrentlig like mange av hvert kjønn i alderen 15-29 år som verken er i jobb eller utdanning (OECD, 2018, s. 38). I en OECD-rapport fra 2018, som tar for seg unge som ikke er i jobb eller utdanning i Norge, trekkes det spesielt frem at et høyt antall unge i denne gruppen er inaktive. Dette betyr at de ikke oppsøker hjelp eller aktivt forsøker å skaffe seg jobb eller utdanning (OECD, 2018, s. 36). Ungt utenforskap som fenomen i Norge har derfor et utfordringsbilde som handler om å få unge til å søke hjelp og motivere dem til aktivitet. Fyhn et al. trekker frem at den inaktive delen av unge som ikke er i arbeid eller utdanning har størst risiko for å havne i langvarig utenforskap da de i mindre grad søker etter å endre egen situasjon (2021, ss. 9-10).

3.3 Hvem er i ungt utenforskap i Norge?

3.3.1 Sykdom og nedsatt arbeidsevne

En gruppe som trekkes frem i litteraturen som mer sannsynlige å ikke være i arbeid eller utdanning sammenliknet med andre unge er de med helseproblemer, sykdom eller redusert arbeidsevne. For unge i denne gruppen er det dårlig fysisk eller psykisk helse som er årsaken til at de ikke er, eller søker etter, å være i arbeid eller utdanning (Fyhn et al, 2021, s. 21).

Norsk ungdom som ikke er i arbeid eller utdanning har seks ganger større sannsynlighet for å føle seg deprimerte enn sine jevnaldrende, kvinner mer enn menn, og helseproblemene er trolig hovedgrunnen til at disse unge ikke er i arbeid eller utdanning (OECD, 2018, s. 45).

Unge i gruppen med helseproblemer, sykdom eller redusert arbeidsevne mottar ofte

helserelevante ytelser fra NAV, som sykepenger, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd (Fyhn et al., 2021, s. 21). En studie gjort av Bø og Vigran, som tar for seg ungdommer som befinner seg i ungt utenforskap over lengre tid, viser at halvparten av unge som ikke var i arbeid eller utdanning over en periode på fem år hadde helserelevante ytelser. I samme studie fant de at nesten alle fortsatt hadde disse ytelsene fem år senere. Dette viser at unge med helserelevante ytelser er overrepresentert blant unge som befinner seg i ungt utenforskap, og som har sannsynlighet for å være i denne situasjonen over en lengre periode (Bø & Vigran, 2015, s. 12).

3.3.2 Unge med erfaring fra barnevernet

Litteraturen viser også at unge som har hatt oppfølging av barnevernet i oppveksten har større sannsynlighet for å ikke være i jobb eller utdanning senere i livet. Tall fra SSB, publisert på Bufdir sine nettsider, viser at 1 av 3 i denne gruppen ikke var i jobb eller utdanning ti år etter grunnskolen. I 2020 var andelen unge med høyere utdanning ti år etter grunnskolen mer enn dobbelt så høy blant unge som ikke har hatt barnevernstiltak sammenliknet med de som har hatt tiltak (Bufdir, 2022). Unge med tiltak fra barnevernet har altså større sannsynlighet for å ikke være i arbeid eller utdanning og er en sentral gruppe i ungt utenforskap i Norge. Dette tyder også på at barndom kan ha mye å si for tilknytningen til arbeid og utdanning senere i livet.

3.3.3 Unge med minoritetsbakgrunn

Unge som er født utenfor Norge har dobbelt så høy sannsynlighet for å ikke være i arbeid eller utdanning enn jevnaldrende som er født i Norge (OECD, 2018, s. 40). I OECD-rapporten belyses hvordan alder ved ankomst til landet, samt tilgangen på det norske skolesystemet, har mye å si for sannsynligheten for å bli en del av det unge utenforskapet. Unge innvandrere som ankom Norge i tidlig barndom, og som har gått på norsk skole, har mindre sannsynlighet for å ikke være i arbeid eller utdanning enn de som ankom senere i livet og som ikke har gått på norsk skole (OECD, 2018, s. 14). Tall fra SSB, publisert i OECD-rapporten fra 2018, viser at unge i alderen 15-29 år som er født i Norge, men har minst én forelder som er født utenlands, også har 30% større sjanse for å ikke være i arbeid eller utdanning enn jevnaldrende med begge foreldre født i Norge (OECD, 2018, s. 43). Det er derfor tydelig at unge med minoritetsbakgrunn også er overrepresentert blant unge som ikke er i jobb eller utdanning i Norge.

3.4 Risikofaktorer

Litteraturen jeg har funnet frem til peker på flere ulike risikofaktorer for å ikke være i arbeid eller utdanning allerede i ungdomsårene. Blant annet nevnes psykososiale faktorer på skolen, skoleprestasjoner, engasjement og betydning av utdanningens geografiske kontekst i tillegg til de faktorene jeg vil ta for meg videre. Jeg vil ta for meg de risikofaktorene som vektlegges mest på tvers av litteraturen jeg har funnet, nemlig lav utdanning, familiebakgrunn og psykisk helse.

3.4.1 Lav utdanning

Over halvparten av unge som ikke er i arbeid eller utdanning i Norge har ikke fullført videregående opplæring (OECD, 2018, ss. 36-37). Dagens arbeidsmarked krever ofte faglært arbeidskraft og dyktige arbeidere med relevant erfaring. Det stilles også høye krav til formell kompetanse i flere yrker. Unge mennesker uten utdanning eller jobberfaring vil derfor ha vanskeligheter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet. De som avbryter sin videregående opplæring står derfor i fare for å ekskluderes helt fra jobbmarkedet. De som avslutter skolegangen tidlig går i tillegg glipp av viktig opplæring. Tidligere kunne de unge som avsluttet skolegangen sin få opplæring i arbeidslivet og klare seg utmerket tross lav utdanning, men nå er opplæring lagt til skoleverket alene. Lav utdanning, og vanskelighetene med å komme inn i arbeid på grunn av dette, er derfor årsaken til at så mange unge blir en del av utenforskapet (Hammer, 1992, s. 10). De som ikke fullfører videregående skole er mellom dobbelt og fire ganger så sannsynlig å motta ytelser fra NAV enn de som fullfører (Hammer & Hyggen, 2013, s. 19). Hvordan NAV kan jobbe med denne gruppen er derfor et relevant tema, som jeg skal ta for meg senere i oppgaven.

3.4.2 Familiebakgrunn

Familiebakgrunn og lav sosioøkonomisk status vektlegges som viktige risikofaktorer for å ikke være i arbeid eller utdanning i ung alder i flere kilder. Disse risikofaktorene har vært synlig i forskningen i mange tiår, og det har lenge vært en klar overvekt av unge fra lavere sosiale klasser som ikke er i arbeid eller utdanning (Hammer, 1992, s. 9). Barn av foreldre med svak tilknytning til arbeidsmarkedet vil ha stor sannsynlighet for å oppleve utenforskap (Nergård, 2005, s. 37). Andre faktorer som påvirker er foreldrenes utdanning, inntekt og økonomiske status. Reegård og Rogstad mener årsaken til at unge fra familier med lav

sosioøkonomisk status oftere ikke er i arbeid eller utdanning er at ungdommene eksponeres for arbeiderklassekultur hjemmefra og kan oppleve at dette står i konflikt med skolens kultur, verdier og praksiser. På grunn av dette er de utsatt for å avslutte skolegangen tidlig (2016, s. 18). Det er dermed tydelig at å komme fra en familie med lav sosioøkonomisk status kan knyttes til en betydelig risikofaktor for å ikke være i jobb, utdanning eller opplæring i alderen 18 til 29 år.

Det å flytte i barndommen og ungdomstiden spiller også en rolle på risikoen for å ikke være i utdanning senere. Artikkel fra Tønnessen, Telle og Syse (2016, s. 120) viser at å flytte i barndommen kan knyttes til høyere sjanse for å falle fra videregående opplæring, få lav inntekt som voksen og å bli foreldre tidlig. Spesielt de som har flyttet i ungdomstiden er utsatt for å falle fra videregående opplæring. Frafallet fra videregående grunnet flytting knyttes til det å bryte med læringsmiljøet man er vant med, stress, å finne sin plass på ny skole og med nye venner og en følelse av rotløshet for de unge (Tønnessen, Telle, & Syse, 2016, s. 114). Hammer belyser også betydningen av skilsmisse og det at unge som kommer fra oppløste hjem med mor som hovedforsørger oftere blir langtidsledige og at sjansen for fattigdom hos de unge øker (1992, s. 9). I sin litteraturstudie finner Nergård at barn fra oppløste familier har nesten dobbelt så stor sannsynlighet for å ikke være i arbeid eller utdanning som de som vokser opp med begge foreldre (2005, s. 37). Familiebakgrunn, spesielt det å komme fra en oppløst familie, er derfor også en viktig risikofaktor for å ikke være i arbeid eller utdanning som ung.

3.4.3 Psykisk helse

Psykiske helseplager virker som en sterk risikofaktor for svak arbeidsmarkedstilknytning og det å ikke være i utdanning (Fyhn et al., 2021, s. 27). OECD-rapporten viser at dårlig psykisk helse er en av hovedårsakene til at noen blir inaktive og velger å ikke være i jobb eller utdanning. Dette baserer de på at mange av de unge som ikke er i arbeid eller utdanning i Norge rapporterer om depresjon, nervøsitet og lav livskvalitet, og mener at disse plagene kan virke som et hinder for arbeid og utdanning (OECD, 2018, s. 45). Reegård og Rogstad legger frem faktorer som kan oppstå i ungdomstiden, som ensomhet, mangel på følelse av mestring, det å føle seg usynlig og ha et svakt selvbilde vil gjøre det vanskelig å holde ut i en skolesituasjon og vil derfor også virke som risikofaktorer for å ikke være i utdanning som ung (Reegård & Rogstad, Introduksjon, 2016, s. 15).

3.5 Konsekvenser av ungt utenforskap

3.5.1 For enkeltindividet

Forskning peker i stor grad på at det kan knyttes ulike konsekvenser til individer som ikke er i arbeid eller utdanning over en lengre periode. Hvilke konsekvenser som rammer enkeltindividet vil være avhengig av personens egne ressurser, familiens ressurser, hjelpeapparatet som møter personen og situasjonen på arbeidsmarkedet. Noen opplever konsekvenser på flere områder av livet, mens andre klarer seg relativt godt (Hyggen, 2015, ss. 27-29).

Unge som ikke er i arbeid eller utdanning over lengre tid har en høy risiko for å forbli i denne situasjonen og kan oppleve det som utfordrende å komme seg inn i arbeid eller utdanning igjen. Dette belyses i flere kilder som en stor konsekvens av det å ikke være i arbeid eller utdanning over en periode. Hammer skriver at arbeidsgivere ofte vegrer seg for å ansette de som ikke har vært en del av disse viktige arenaene over tid (Hammer, 1992, s. 13). Fyhn et al. begrunner dette med at lange perioder hvor den unge ikke er i arbeid eller utdanning skaper «hull i CV-en» som gjør personen mindre attraktiv for en arbeidstaker. Selv ett år uten å være i arbeid eller utdanning kan ha varige konsekvenser for tilknytning til disse arenaene (2021, s. 21).

I litteraturen vektlegges det at unge som ikke er i arbeid eller utdanning står i fare for å oppleve lav livskvalitet og psykisk helseproblematikk som en konsekvens av utenforskapet. Undersøkelser gjort i forbindelse med OECD-rapporten viser at nesten halvparten av unge som verken er i jobb eller utdanning rapporterer om lav livskvalitet og dårlig psykisk helse (2018, s. 45). Dette viser at å gå lengre perioder uten å være i arbeid eller utdanning kan oppleves som tungt og kan være en årsak til den dårlige psykiske helsen flere av de unge rapporterer om. Hammer mener imidlertid at forverringen av angst og depresjon i perioder hvor man ikke er i arbeid eller utdanning er avhengig av den økonomiske situasjonen til de unge, og at de med usikker økonomisk fremtid vil oppleve en spesiell forverring av deres psykiske helse (Hammer, 1992, ss. 15-19).

Hammer peker på at det å ikke være i arbeid eller utdanning i alderen 18-29 år også vil kunne ha konsekvenser på utvikling av identitet og selvstendighet. Det å flytte hjemmefra, etablere seg på egenhånd og prøve seg i lønnet arbeid eller utdanning knyttes til en viktig livsfase,

nemlig det psykososiale moratoriet utformet av Erikson. Unge som verken er i arbeid eller utdanning har ikke de samme mulighetene til å gjøre dette, og kan gå glipp av viktig læring og utvikling. I denne fasen mener Hammer at det er meningen å oppnå uavhengighet fra foreldre, å etablere relasjoner med jevnaldrende og å ta beslutninger rundt utdanning og yrkesvalg. Konsekvensene av å være utenfor, og dermed å ikke oppleve denne fasen, kan altså være en hemmet identitetsutvikling og en langvarig avhengighet til foreldrene sine (Hammer, 1992, s. 14).

3.5.2 For samfunnet

Det kan også knyttes samfunnsøkonomiske konsekvenser til ungt utenforskap og det vil koste samfunnet store summer per person som ikke er i arbeid eller utdanning. Man kan derfor også spare samfunnet for store utgifter dersom man forebygger ungt utenforskap. Torberg Falch har regnet ut at hver person i ungt utenforskap vil koste samfunnet 7,1 millioner kroner over sitt livsløp (Hyggen, Sletten, & Haakestad, 2013, s. 11). Ikke bare koster det samfunnet mye med tiltak og utgifter til trygd og sosialhjelp, men kostnaden av tapt produksjon og produktivitet, økt skatt, sosiale smitteeffekter, lavere livskvalitet for individet og de pårørendes bekymringer må også tas med i beregningen når man snakker om samfunnsmessige konsekvenser (Rasmussen, Dyb, & Strøm, 2010, s. 65). Dette setter arbeidet til NAV inn i en større sammenheng og viser at det å forebygge ungt utenforskap er viktig både for individet og samfunnet (Sletten & Hyggen, 2013, s. 14).

4.0 Diskusjon

NAV ble etablert 1. Juli 2006 etter en samordning av Aetats, trygdeetatens og sosialtjenestens oppgaver som følge av NOU 2004: 14 *En ny arbeids- og velferdsforvaltning*, også kjent som NAV-reformen (NOU 2004: 14, 2004). Gjennom NAV samarbeider staten og kommunene om tjenester til brukere, og tjenestene på hvert NAV-kontor vil derfor variere noe etter hva hver kommune har blitt enige om at skal inngå i NAV-kontorets tilbud. Målet med NAV er å skape et inkluderende samfunn, et inkluderende arbeidsliv og et velfungerende arbeidsmarked (Regjeringen.no). Det finnes en rekke tilbud for unge som trenger bistand til å inkluderes i utdanning og arbeid, blant annet fra Kirkens Bymisjon og Fontenehuset. I diskusjonsdelen av oppgaven vil jeg likevel fokusere på NAVs arbeid med unge som ikke er i arbeid eller utdanning fordi NAV tilbyr et bredt spekter av tjenester samt på bakgrunn av min egen interesse for arbeidet NAV gjør for denne gruppen.

4.1 NAVs praksis med de unge

Veien mellom utdanning og arbeid kan oppleves som vanskelig og mange unge vil trenge bistand for å orientere seg og inkluderes inn i arbeidsliv eller høyere utdanning. For noen vil hjelpen fra NAV fungere som en mellomstasjon på veien fra en samfunnsarena til en annen, men for andre vil ikke bistand fra NAV fungere. Ungdom i Norge er en heterogen gruppe og har ulike behov, også når det kommer til bistand fra NAV. Dette betyr også at veiledere ved NAV vil møte unge med forskjellige livssituasjoner og må være fleksible i måten de arbeider med de unge (Hammer & Hyggen, 2013, ss. 22-23). Som forskningen viser er unge med lav utdanning og helseutfordringer overrepresentert blant de som ikke er i arbeid eller utdanning. Denne gruppen pekes på som de som vil trenge ekstra oppfølging fra NAV, og viser at NAV har en sentral rolle i å løfte denne gruppen ut av ungt utenforskap. NAV-reformen har gitt mulighet til å systematisere arbeidet med tett oppfølging av ungdom og det legges vekt på forebygging, samarbeid og tiltak for ungdommer (Brage, Bragstad, Furuberg, Kann, & Myklebø, 2013, ss. 197-198).

4.1.1 Organisering av oppfølgingsarbeid av ungdom ved NAV

Hvert enkelt lokale NAV-kontor må følge overordnede retningslinjer når det kommer til å følge opp brukere, både ungdommer og voksne. NAV-kontoret står ellers fritt til å organisere oppfølgingsarbeidet selv innenfor det spillerommet som er gitt. Dette resulterer i at hvert

enkelt NAV-kontor kan ha ulike måter å følge opp ungdommer, samarbeidspartnere og arbeidsmarkedet på. I sin forskning fant Strand, Bråthen og Grønningsæter et stort flertall av NAV-kontor som er organisert med eget ungdomsteam, en ungdomskontakt eller en kombinasjon av disse. Kun en liten del av NAV-kontorene i utvalget har ikke organisert ungdomsarbeidet på en spesiell måte, og oppfølgingen av de unge brukerne ved disse kontorene foregår på lik linje med andre brukere (Strand, Bråthen, & Grønningsæter, 2015, ss. 47-48).

I ungdomsteam vil alle brukere under 30 år bli fulgt opp, uavhengig av innsatskategori. NAV-kontor som er organisert etter ungdomsteam kan sies å bruke en «spesialistmodell» hvor de ansatte er spesialiserte til å følge opp unge brukere, og teamene er satt sammen av både statlig og kommunalt ansatte. Her vil veiledere kunne samarbeide om ungdommer, for eksempel om de som mottar både statlige og kommunale ytelser, som arbeidsavklaringspenger og økonomisk sosialhjelp. Strand et al. fant at de ansatte ved kontor som benytter seg av spesialistmodellen og er organisert i ungdomsteam er svært fornøyd med dette. Oppfølgingen av unge blir både tettere og mer spesialisert med ungdomsteam. I tillegg vil ungdommene oppleve å møte veiledere med stor kompetanse og mye erfaring fra arbeid med denne gruppen. Forskningen viste også at det å organisere seg i ungdomsteam også kan gjøre tverretattlig samarbeid om ungdommene lettere, og at det å ha faste personer som jobber med ungdom vil øke hyppigheten av samarbeid på tvers av NAV og andre kommunale og statlige tjenester (Strand et al., 2015, ss. 51-52).

4.1.2 Forsterket ungdomsinnsats i NAV

Fra 1. januar 2017 ble det innført en ny og forsterket ungdomsinnsats i NAV som følge av en politisk målsetting av regjeringen Solberg. NAV har jobbet med unge som ikke er i arbeid eller utdanning i mange år, men med forsterket ungdomsinnsats som følge av Prop. 1 S (2016-2017) settes fokus på en ny kurs med ekstra vekt på oppfølging av unge brukere (Strand, Grønningsæter, Nielsen, & Holte, 2020, ss. 11-12). NAV-kontorets egen organisering av oppfølging av ungdom vil styrkes og samordnes gjennom satsningen. Det følger av Prop. 1 S (2016-2017) at den nye ungdomsinnsatsen skal gi et styrket arbeidsrettet tilbud til unge som ikke er i arbeid, utdanning eller annen aktivitet, og som har vært i denne situasjonen i minst åtte uker etter at de registrerte behov for arbeidsrettet bistand ved NAV (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2016, s. 71).

Individuell, arbeidsrettet oppfølging regnes som det viktigste virkemiddelet for å nå målet om å få flere unge ut i arbeid, utdanning eller annen aktivitet etter den nye politiske satsningen. Bedre samarbeid med lokale arbeidsgivere og bedre samordning av tjenestetilbud for ungdom går også inn under den forsterkede ungdomsinnsatsen og skal til sammen bidra til å nå målet om flere i aktivitet (Strand et al., 2020, s. 32). Målet med forsterket ungdomsinnsats er å motivere til jobbsøking, gi jobbsøkerkompetanse og få ledige unge over i arbeid, utdanning eller annen aktivitet. Dette skal gjøres gjennom individuell oppfølging av ungdommene ved det lokale NAV-kontoret, supplert med tiltak (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2016, ss. 71-72). Det har lenge blitt brukt en rekke tiltak i arbeidet med brukere som har behov for bistand opp mot arbeidsmarkedet, slik som avklaring av arbeidsevne, kvalifisering og opplæring, oppfølgingstiltak, arbeidstrening, lønnstilskudd, arbeidsforberedende trening og varig tilrettelagt arbeid. Disse tiltakene har ofte god effekt på de unge i alderen 18-29 år. I tillegg til disse tradisjonelle tiltakene har det kommet nye tiltak som virkemiddel for å få unge ut i aktivitet i forbindelse med den forsterkede ungdomsinnsatsen (Strand et al., 2020, s. 63).

Et nytt tiltak, «arbeidstrening i ordinært arbeidsliv», skal gi bedre oppfølging av både brukere og arbeidsgivere. Målet med arbeidstreeningen er å gi ungdommen erfaringer som vil kunne føre til varig tilknytning til arbeidslivet, og på den måten få ungdommen ut av utenforskapet permanent. Opplæringstiltak trekkes også frem som en viktig del av at den nye ungdomsinnsatsen, og kompetanseheving anses å øke sjansene for at de unge kommer ut i jobb og klarer å stå i den (Strand et al., 2020, ss. 27-32). Som tidligere vist er lav utdanning blant de unge en av de største risikofaktorene for at ungdom ikke er i arbeid eller utdanning over lengre perioder. Det å tilby ungdom støtte gjennom utdanning eller andre kvalifiserende tilbud anser jeg derfor som en god strategi for å bedre de unges formelle kvalifikasjoner. Utdanning og kvalifikasjoner vil gjøre de unge mer attraktive på arbeidsmarkedet og arbeidstrening i ordinært arbeidsliv kan være et godt virkemiddel på veien mot å sikre de varig tilknytning til samfunnet.

4.2 Evaluering av ulike måter NAV jobber på

4.2.1 utfordringer knyttet til organisering av oppfølgingsarbeid av ungdom

Som redegjort for er de fleste NAV-kontor organisert i ungdomsteam hvor de ansatte deler på ansvaret om å følge opp ungdom. Det kan imidlertid være utfordringer knyttet til denne måten å organisere oppfølgingen av ungdom på. Ungdomsteamet må inneholde alle nødvendige

funksjoner i oppfølgingen av ungdom, som til sammen utgjør tilstrekkelig bred kompetanse og kapasitet til å følge opp alle unge brukere uansett innsatsbehov. Et fullt fungerende ungdomsteam er derfor nødt til å bestå av både kommunalt og statlige ansatte, som har ulik faglig kompetanse og erfaring innen arbeid med ungdom både i og utenfor NAV.

Når man arbeider i team er man også avhengig av at oppfølgingsarbeidet fordeles i henhold til gitte roller og at alle gjør sin del og følger opp sine brukere. Organisering av ungdomsteam er derfor et ansvarsområde for ledelsen ved hvert NAV-kontor. Videre er et ungdomsteam, på lik linje med andre team i arbeidslivet, sårbart for fravær blant de ansatte. På grunn av den enkelte veileders arbeidsområde og spisskompetanse vil det være vanskelig for en kollega å tre inn ved fravær (Strand et al., 2015, ss. 54-56). Dette viser at organiseringen og bruken av ungdomsteam i oppfølgingsarbeidet av ungdom krever innsats både fra ledelsen og de ansatte for å fungere i praksis. Jeg stiller meg derfor kritisk til om ungdomsteam er en modell som vil fungere for alle NAV-kontor. Bruk av ungdomskontakter eller oppfølgingsarbeid som ikke skiller mellom ungdom og andre brukere kan i noen tilfeller fungere bedre, kanskje spesielt ved mindre NAV-kontor som ikke har de samme forutsetningene for å ha et fullt fungerende ungdomsteam i henhold til utfordringene jeg har pekt på.

4.2.2 utfordringer knyttet til forsterket ungdomsinnsats

Selv om den forsterkede ungdomsinnsatsen i NAV markerer en viktig politisk satsing, kan det også pekes på svakheter ved tiltaket. Forsterket ungdomsinnsats retter seg mot ungdom som registrerer seg hos NAV med et ønske om hjelp til å komme ut i arbeid eller utdanning. Fra OECD-rapporten fra 2018 vet vi at en stor andel av unge som verken er i arbeid eller utdanning i Norge regnes som inaktive. De inaktive unge søker ikke etter arbeid eller utdanning og søker heller ikke etter hjelp fra NAV og står i fare for å forbli i utenforskap. Denne brukergruppen faller utenfor målgruppen til forsterket ungdomsinnsats i NAV, og vil ikke tilbys hjelp før de har vært registrert som helt ledige i åtte uker. Det kan anses som svært problematisk at en stor andel av unge som ikke er i arbeid eller utdanning i Norge ikke mottar hjelp eller oppfølging, og står i fare for å bli helt ekskludert fra samfunnet på lang sikt. NAV jobber i svært liten grad oppsøkende for å nå tak i de inaktive unge, og forskning viser at de unge kan gå ledige i flere år før de selv søker hjelp (Strand et al., 2020, s. 31).

4.2.3 Evaluering av arbeidstrening og opplæringstiltak

Arbeidstrening i ordinært arbeidsliv ble innført i 2016 og trekkes frem i Prop. 1 S (2016-2017), om forsterket ungdomsinnsats, som et tiltak som skal bidra med å få flere ut i arbeid ved tett oppfølging av både bruker og arbeidsgiver. Tiltaket retter seg mot de som har behov for å styrke sine muligheter til å komme ut i arbeid ved å opparbeide seg arbeidserfaring og kompetanse, og brukes både i arbeidet med ungdommer og andre brukere. Også bruken av opplæringstiltak skal økes for å styrke arbeidssøkerens formelle yrkeskvalifikasjoner (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2016, s. 72). Forskning gjort av Zhang viser at arbeidstrening og opplæringstiltak hyppig brukes i arbeidet med unge. Arbeidstrening og opplæringstiltak brukes også hyppig i arbeidet med brukere med lav utdanning og de med minoritetsbakgrunn. Dette er to grupper vi vet er overrepresentert i ungt utenforskap. Forskning på effektiviteten av tiltakene viser at opplæringstiltak har gode effekter og øker de unges sannsynlighet til å komme ut i arbeid, og at de med lav utdanning får spesielt mye ut av opplæringstiltaket (Zhang, 2016, ss. 53-54). Disse resultatene viser at opplæringstiltak er et viktig og effektivt virkemiddel i NAVs arbeid med unge som ikke er i arbeid eller utdanning. Å styrke de unges kvalifikasjoner kan være helt avgjørende for å sikre de varig tilknytning til samfunnet, spesielt med tanke på det høye antallet unge i utenforskap som ikke har fullført videregående opplæring.

Videre viser undersøkelsen gjort av Zhang at arbeidstrening i ordinært arbeidsliv ikke har like gode effekter på deltakelse i arbeid eller utdanning slik som opplæringstiltak har. Unge brukere, samt brukere med lav utdanning, vil tvert imot oppleve negative effekter og en svært lav sannsynlighet for overgang til arbeid etter deltakelse i arbeidstrening (Zhang, 2016, s. 55). Disse resultatene viser at arbeidstrening ikke nødvendigvis er særlig godt egnet for å få unge brukere ut i arbeid, utdanning eller annen aktivitet. Norske ungdommer i utenforskap har ofte lav utdanning, slik tidligere forskning viser, og jeg ser for meg at denne brukergruppen trolig ikke klare å nyttiggjøre seg nok av tiltaket. Jeg stiller meg derfor kritisk til den hyppige bruken av dette tiltaket i NAVs arbeid med ungt utenforskap.

På den andre siden viser Zhang at en kombinasjon av arbeidstrening etterfulgt av opplæringstiltak vil ha positive effekter på tilknytning til arbeidsmarkedet, spesielt for de med lav utdanning og innvandrere. Ungdommer vil også ha god nytte av denne kombinasjonen, men ikke i like stor grad som de to andre gruppene. Ettersom en stor andel av unge i

utenforskap i Norge har lav utdanning eller minoritetsbakgrunn, vil jeg argumentere for at de gode resultatene kombinasjonen av arbeidstrening og opplæring gir er overførbart til de i ungt utenforskap. I tillegg legger Zhang frem at det å delta på et arbeidsmarkedstiltak kan oppleves som en meningsfull aktivitet for deltakeren, og at dette mest sannsynlig vil bidra til å opprettholde en slags tilknytning til arbeidsmarkedet tross at man ikke direkte er sikret en overgang til jobb etter tiltaksdeltakelse (Zhang, 2016, s. 55). Disse resultatene viser at arbeidstrening for unge fungerer best i kombinasjon av opplæringstiltak, men at opplæringstiltak både alene og i kombinasjon med andre tiltak er godt egnet for å få flere unge ut i arbeid eller utdanning.

4.3 Hvordan NAV kan jobbe alternativt og forebyggende

4.3.1 Relasjon

Flere unge NAV-brukere vektlegger at god relasjon til veilederen ved NAV-kontoret er av stor betydning for om de kommer i aktivitet eller ikke. De unge mener selv at uten en god relasjon mellom dem selv og veileder vil ikke NAV komme i posisjon til å hjelpe dem (Strand et al., 2020, s. 98). Man kan derfor si at relasjonsarbeid mellom unge og NAV er viktig i arbeidet til NAV og avgjørende for å sikre de unge tilknytning til arbeid eller utdanning. Jeg lurer imidlertid på om en praksis med fokus på nestekjærlighet og omsorg i relasjonen er en måte NAV kunne jobbet på for å få flere unge ut av utenforskap og forebygge varig ekskludering, og vil derfor ta for meg dette videre.

Nestekjærlighet og omsorg beskrives i FOs grunnlagsdokument som en sentral verdi i relasjonen mellom sosialarbeider og bruker (FO, 2019, s. 7). I spørsmålet om kjærlighetens plass i en hjelperelasjon trekker Thrana frem Honneths teori om anerkjennelse. En anerkjennende relasjon inneholder kjærlighet, anerkjennelse av individets egne rettigheter, og anerkjennelse av å ha en plass i fellesskapet på lik linje med andre. Det sistnevnte er spesielt viktig når man snakker om kjærlighetens plass i arbeidet med å inkludere unge i arbeid eller utdanning. I følge Honneth er kjærlighet en forutsetning for at en person skal delta i samfunnet. Kjærlighet i relasjonen vil gi ungdommene en opplevelse av å være verdifull og at man er verdig en plass i samfunnet og deltakelse i sosiale fellesskap som vennskap, familie, arbeid og skole (Honneth referert i Thrana, 2013, ss. 7-8).

I sin studie fant Thrana at kjærlighet i en profesjonell praksis på et barnevernstiltak innebærer det å være ekte, utholdende, medmenneskelig og det å vise følelser. Kjærlighet beskrives som en byggestein i relasjonen mellom sosialarbeideren og ungdommen og noe som bidrar til å skape tilknytning og bånd. Ungdommer i kontakt med barnevernet kan ha et ekstra stort behov for kjærlighet i hjelperelasjoner ettersom mange kan mangle den trygghet og selvtillit barn får i barndommen. Kjærlighet i arbeidet med ungdommene kan bidra til erfaringer av å bli sett, akseptert og elsket. Effekten av dette er at ungdommene står i en sterkere posisjon til å mestre omgivelsene sine og til deltakelse i arbeid eller utdanning selv (Thrana, 2013, ss. 10-14). Som etablert fra tidligere forskning er ungdommer med erfaring fra barnevernet i barndommen overrepresentert blant unge som ikke er i arbeid eller utdanning. Jeg vil derfor argumentere for at Thrana sine funn om kjærlighetens plass i arbeid i barnevernet også er relevant for NAVs arbeid med ungt utenforskap. Ved å anvende Honneths teori (referert i Thrana, 2013, ss. 7-8) kan det virke som at en kjærlighetsbærende praksis med unge i NAV vil gjøre ungdommene mer selvstendige og gi de en følelse av å være en fullverdig deltaker på ulike samfunnsarenaer. Kjærlighet vil derfor være et godt virkemiddel i arbeidet på veien mot ungdoms inkludering i samfunnet.

Funn fra Reegård og Rogstad (2016, s. 18), som vist til tidligere, vektlegger at følelse av ensomhet, å være usynlig og å ha et svakt selvbilde gjør at flere unge velger å avslutte skolegangen sin. Å være anerkjennende, være glad i ungdommene, være utholdende og å være omsorgsfull som sosialarbeider i NAV vil derfor trolig gi disse ungdommene noe de savner i livet, og kan være med på å løfte de ut av utenforskap og forebygge varig ekskludering fra samfunnet. Ikke minst er det viktig å anerkjenne at kjærlighet i relasjonen kan påvirke sosialarbeiderne som jobber med ungdommene, og at det å knytte et sterkt bånd til ungdommene kan gjøre sosialarbeideren mer investert i arbeidet. Jeg tror en kjærlighetsrelasjon vil gjøre sosialarbeiderne mer villig til å strekke seg langt for å se ungdommen klare seg selv i arbeid eller utdanning.

Selv om jeg argumenterer for at relasjonsarbeid og kjærlighet bør ha en plass i NAVs arbeid med ungt utenforskap setter jeg spørsmålsteget ved hvorvidt dette lar seg gjøre med dagens praksis. I stortingsmelding nr. 33 (2015-2016) *NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet* foreslås det tiltak som skal forenkle NAVs arbeid med arbeidsinkludering. En strategi har vært å forenkle og digitalisere kommunikasjonen mellom NAV-veilederen og brukeren (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2016, s. 31). Dette har imidlertid vært omstridt, og

mange opplever at kontakten med NAV har blitt tungvint og at tjenestene er mindre tilgjengelig. Det stilles også spørsmål til om arbeidet til de som jobber tettest på brukere med sammensatte utfordringer blir påvirket og at bruk av skjønn hemmes (Kleppe & Glemmestad, 2019, ss. 21-22). Slik jeg ser det vil det å ha fokus på relasjon og kjærighet være vanskelig i arbeidet med de unge dersom kommunikasjonen i for stor grad foregår digitalt. Jeg ser for meg at de som allerede står utenfor kan føle seg enda mer hjelpeløs om bistanden fra NAV oppleves som tungvint, utilgjengelig og upersonlig. Jeg mener at oppfølgingsarbeidet av de unge som ikke er i arbeid eller utdanning bør organiseres slik at nestekjærighet får en plass.

4.3.2 Kan NAV forebygge varig ekskludering?

Gjennom sosialtjenesteloven er NAV pliktig å yte ulike tjenester for å forebygge eller løse sosiale problemer (Sosialtjenesteloven, 2009). Som diskutert gjør NAV mye for å følge opp ungdom som ikke er i arbeid eller utdanning, og har ofte gode resultater av tiltakene de tilbyr. Vi vet derimot at en del unge som ikke er i arbeid eller utdanning ikke tilbys oppfølging og bistand fra NAV fordi de ikke oppsøker hjelp selv. Ettersom NAV ikke arbeider oppsøkende med unge i utenforskap kan det være krevende å nå frem til ungdommene tidlig nok for å forebygge varig ekskludering. NAV er imidlertid ikke alene om å jobbe med unge som ikke er, eller står i fare for å ikke være, i arbeid eller utdanning i en periode.

Som vi har etablert tidligere er lav utdanning en av de største risikofaktorene for at unge ikke er i arbeid eller utdanning senere i livet. Forebygging av frafall fra skolen på et tidlig stadium er derfor viktig tiltak mot ungt utenforskap. Fylkene er pålagt å ha en oppfølgingstjeneste (OT) som er ansvarlig for at all ungdom opp til 21 år, som har rett til videregående opplæring, tilbys veiledning eller tiltak dersom de ikke er i arbeid, utdanning eller aktivitet. OT skal jobbe oppsøkende og aktivt kontakte ungdommene. De samarbeider blant annet med utdanningssektoren, lærere, foresatte og NAV (Reegård, 2021, ss. 9-11). Gjennom Kunnskapsdepartementets oppfølgingsprosjekt «Ny GIV» ble det over en periode på tre år prøvd ut ulike tiltak på nasjonalt og lokalt nivå for å forbedre ungdommers forutsetning til å fullføre videregående opplæring. Prosjektrapporten Ny GIV (2010-2013) bidrar med nyttig kunnskap om hvordan NAV kan være med å jobbe forebyggende mot at unge skal droppe ut av videregående (Kunnskapsdepartementet, 2014, ss. 22-25).

I Ny GIV ble det lagt vekt på at NAV skulle samarbeide mer med OT for å øke andelen som gjennomfører videregående skole. Blant annet kan NAV bidra med forebygging av ungt utenforskap ved å tilby elever opplysning, råd og veiledning etter Sotjl. § 17 (Sosialtjenesteloven, 2009, §17). NAV kan også bistå med informasjon om arbeidsmarkedet som kan motivere ungdommer til deltakelse i arbeidslivet. For de unge som ikke er i stand til å fullføre skolegangen kan NAV komme tidlig inn med tilbud om arbeidsrettet tiltak for å sikre at de unge har et tilbud å gå til. Dette samarbeidet kan for eksempel foregå ved å etablere en OT-kontakt ved lokale NAV-kontor eller ved å plassere en NAV-veileder på videregående skoler (Kunnskapsdepartementet, 2014, ss. 22-25). I tillegg, som Strand et al. peker på, kan bruk av ungdomsteam i NAV gjøre tverretattlig samarbeid enklere, for eksempel ved at OT får et avgrenset antall NAV-veiledere å samarbeide med (2015, ss. 51-52). Ved å jobbe på en slik måte vil NAV i større grad kunne jobbe forebyggende med unge som står i fare for å ikke være i arbeid eller utdanning. Jeg mener derfor at økt samarbeid mellom NAV, utdanningssektoren og oppfølgingstjenesten vil øke NAVs forutsetninger for å kunne forebygge ungt utenforskap og å forhindre varig ekskludering fra samfunnet.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg fenomenet ungt utenforskap. Ungt utenforskap innebærer å ikke være i arbeid eller utdanning over en lengre periode som over tid fører til en utstøtningsprosess fra flere områder i livet og viktige samfunnsarenaer. I Norge kan omtrentlig 11% av unge mellom 15 og 29 år sies å være i ungt utenforskap nå, og vi ser at enkelte grupper er overrepresentert her. I tillegg er det et relativt høyt antall av disse unge som regnes som inaktive og som ikke oppsøker hjelp. Det kan knyttes tydelige risikofaktorer og konsekvenser til ungt utenforskap, som er belyst i oppgaven.

Avslutningsvis vil jeg si at NAVs arbeid med ungt utenforskap er omfattende og viktig. Gjennom tett oppfølgingen og ulike opplærings- og arbeidsmarkedstiltak gir NAV de unge tilknytning til arbeid og utdanning. Det kan imidlertid være utfordringer knyttet til måten NAV jobber på, som belyst i diskusjonsdelen. På tross av at dagens praksis ved NAV gjør det utfordrende å forebygge ungt utenforskap før de unge faller fra, viser litteraturen jeg har funnet at sosialt arbeid i NAV kan gi flere unge økt tilknytning til skole og arbeidsliv. Sentralt i sosialt arbeid er det å jobbe relasjonelt, og jeg mener derfor at en praksis med fokus på nestekjærlighet og anerkjennelse vil kunne ha positiv effekt på NAVs arbeid med unge. Jeg

stiller meg imidlertid kritisk til om dette lar seg gjøre i dagens organisering av NAV. Slik jeg ser det kan NAV også jobbe mer oppsøkende mot unge som er i faresonen. Økt oppfølging og samarbeid med OT på videregående skoler vil forebygge ungt utenforskap på en tidligere og bedre måte.

Koronasituasjonen har påvirket unges frafall fra arbeidsmarkedet og veien inn i arbeidslivet er blitt vanskeligere. I tillegg kan en lengre periode med restriksjoner og isolasjon ha ført til at enda flere unge har blitt ekskludert og står langt unna det å oppsøke hjelp. Jeg ser derfor for meg at NAV vil ha mye å gjøre med unge som ikke er i arbeid eller utdanning fremover, og at behovet for å jobbe oppsøkende og forebyggende er enda større nå enn tidligere. Jeg anser det derfor som hensiktsmessig at videre forskning undersøker hva NAV kan gjøre for å jobbe tidlig forebyggende mot ungt utenforskap, og hvordan man kan nå frem til de inaktive unge som ikke selv søker hjelp. Et annen tema for videre forskning kan også være hvilken plass en kjærlighetsbærende relasjon vil kunne ha i NAV, spesielt i arbeidet for å forebygge varig ekskludering blant ungdom som ikke er i arbeid eller utdanning.

Referanseliste

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2016, September 16.). *For budsjettåret 2017*. (Prop. 1 S (2016-2017)) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-asd-20162017/id2513686/?q=ungdomsinnsats&ch=1#kap2-2-1>
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2016, Mai 20.). *NAV i en ny tid - for arbeid og aktivitet*. Hentet fra Meld. St. 33 (2015-2016): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-33-20152016/id2501017/?ch=1>
- Bø, T. P., & Vigran, Å. (2015). Ungdom som verken er i arbeid eller utdanning. *Samfunnsspeilet 1/2015*, ss. 9-14.
- Berg, B. (2015). Velferdsstatens sikkerhetsnett. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid - en grunnbok* (ss. 65-79). Oslo: Universitetsforlaget.
- Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I., & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid - en grunnbok* (ss. 19-35). Oslo: Universitetsforlaget.
- Brage, S., Bragstad, T., Furuberg, J., Kann, I. C., & Myklebø, S. (2013). Unge i kontakt med NAV - NAVs betydning og rolle. I T. Hammer, & C. Hyggen (red.), *Ung og voksen og utenfor. Mestring og marginalitet på vei til voksenliv* (ss. 196-224). Oslo: Gyldendal Akademik.
- Bufdir. (2022, April 07.). *Fra skole til voksenliv*. Hentet April 2022 fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevern_skole/Skole_voksenliv/
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Den internasjonale sosialarbeiderorganisasjonen (IFSW). (2014, Juli). *Global definition of social work*. Hentet Februar 2022 fra International federation of social workers: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

- Fellesorganisasjonen (FO). (2019, November). *Yrkesetisk grunnlagsdokument*. Hentet Februar 2022 fra <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Frøyland, K. (2015). Å "stå langt frå arbeid". *Tidsskrift for psykisk helsearbeid* (Volum 12. Nr. 4), ss. 307-316.
- Fyhn, T., Radlick, R. L., & Sveinsdottir, V. (2021). *Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET)*. NORCE Helse og NORCE Samfunn. Nergen: NORCE.
- Hagaseth, I. T. (2019). Arbeid og utenforskap. I H. Glemmestad, & L. C. Kleppe (red.), *Arbeidsinkludering i sosialt arbeid* (ss. 27-48). Bergen: Fagbokforlaget.
- Hammer, T. (1992). *De unge slekters høst. Margianlisering og arbeidsløshet blant unge*. Oslo: UNGforsk, NAVFs Program for ungdomsforskning.
- Hammer, T., & Hyggen, C. (2013). Ung voksen - risiko for marginalisering. I T. Hammer, & C. Hyggen (red.), *Ung voksen og utenfor. Mestring og marginalitet på vei til voksenliv* (ss. 13-25). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Heggen, K. (2000, September 1.). Marginalisation: on the fringe of the periphery - Youth as a risky life stage? *YOUNG* (Volume 8: Issue: 2), ss. 45-62.
- Helsebiblioteket.no. (2016, 06. Juni). *Søketeknikker*. Hentet Mai 2022 fra Helsebiblioteket: <https://www.helsebiblioteket.no/kunnskapsbasert-praksis/litteratursok/soketeknikker>
- Hyggen, C. (2015). *Unge utenfor utdanning og arbeid i Norden. Utfordringer, innsatser og anbefalinger*. København: Nordisk Ministerråd.
- Hyggen, C., Sletten, M. A., & Haakestad, H. (2013). *Unge utenfor - en konferanserapport fra konferanse i Oslo 11-12 Oktober*. Oslo: NOVA.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utgave). Oslo: Abstrakt forlag.

- Kleppe, L. C., & Glemmestad, H. (2019). Arbeidsinkludering i sosialt arbeid. I H. Glemmestad, & L. C. Kleppe (red.), *Arbeidsinkludering i sosialt arbeid* (ss. 15-24). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2014). *Prosjektrapport Ny GIV 2010-2013*.
- Nergård, T. B. (2005). *Skoleprestasjoner til barn med særboende foreldre. En litteraturstudie*. Oslo Metropolitan University - OsloMet: NOVA .
- NOU 2004: 14. (2004, Juni 29.). *En ny arbeids- og velferdsforvaltning*. Oslo: (Sosialdepartementet) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2004-13/id149978/?ch=1>
- NOU 2021: 2. (2021, Februar 11.). *Kompetanse, aktivitet og inntektssikring*. Oslo: (Arbeids- og sosialdepartementet) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/2943e48dbf4544b8b5f456c850dcccbe/no/pdfs/nou202120210002000dddpdfs.pdf>
- NOU 2021: 4. (2021, Mars 25.). *Norge mot 2025*. Oslo: (Finansdepartementet) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/612755ca262842329ae0a7968e66351f/no/pdfs/nou202120210004000dddpdfs.pdf>
- OECD. (2018). *Investing in Youth: Norway*. Paris: OECD Publishing. Hentet fra <http://dx.doi.org/10.1787/9789264283671-en>
- Rasmussen, I., Dyb, V. A., & Strøm, S. (2010). *Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering blant ungdom*. Vista Analyse AS.
- Reegård, K. (2021, Mai 6.). Mellom omsorg og kontroll - et velferdsprofesjonsperspektiv på oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid. *Nordisk välfärdsforskning / Nordic Welfare Research, Årgang 6* (Nr. 1 - 2021), ss. 08-19.
- Reegård, K., & Rogstad, J. (2016). Introduksjon. I K. Reegård, & J. Rogstad (red.), *De frafalne. Om frafall i videregående opplæring* (ss. 9-20). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Regjeringen.no. (u.d.). *Arbeids- og velferdsetaten (NAV)*. Hentet Mai 2022 fra https://www.regjeringen.no/no/dep/aid/om-arbeids-og-inkluderingsdepartementet/etatstyring/underliggende-etater/arbeids_og_velferdsetaten/id1511/
- Sletten, M. A., & Hyggen, C. (2013). *Ungdom, frafall og marginalisering*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Sommer, M. (2016). Jeg er meg - et menneske på vei - ikke et problem som skal fikses. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid* (Volum 13. Nr 1-2), ss. 140-145.
- Sosialtjenesteloven. (2009). *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (LOV-2009-12-18-131)*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2009-12-18-131>
- SSB. (2022, Mars 25.). *Tilknytning til arbeid, utdanning og velferdsordninger*. Hentet Mars 2022 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/tilknytning-til-arbeid-utdanning-og-velferdsordninger>
- Strand, A. H., Bråthen, M., & Grønningsæter, A. B. (2015). *NAV-kontorets oppfølging av unge brukere*. Oslo: Fafo.
- Strand, A. H., Grønningsæter, A. B., Nielsen, R. A., & Holte, J. H. (2020). *Tid for aktivering. Evaluering av forsterket ungdomsinnsats i NAV*. Oslo: Fafo.
- Tønnessen, M., Telle, K., & Syse, A. (2016). Childhood residential mobility and long-term outcomes. *Acta Sociologica* (Vol 59 (2)), ss. 113-129.
- Thrana, H. M. (2013, Mai 13.). Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid? *Tidsskriftet Norges barnevern, Vol. 90*, ss. 4-17.
- Zhang, T. (2016, April 28.). Virker arbeidspraksis i ordinær virksomhet etter sitt formål? *Søkelys på arbeidslivet, Årgang 33* (Nr 1-2), ss. 45-65.

Vedlegg I - Søkelogg

Dato for søk	Database	Søkeord	Avgrensninger	Antall treff	Antall leste sammendrag	Antall brukte artikler
07.02.22	Pilotsøk Oria	NAV ungdom	Ingen	320	8	1
28.02.22	Søk 1 Oria	Ungt utenforskap	Ingen	1	1	1
28.02.22	Søk 2 Oria	Unge utenforskap	Årstall: 2012-2022 Fagfellevurdert Fulltekstdokumenter	66	10	0
01.03.22	Søk 3 Oria	Utenforskap arbeidsliv	Årstall: 2011-2021 Fagfellevurdert Fulltekstdokumenter	27	6	0
28.03.22	Søk 4 Oria	Ungdomsledig* OR arbeidsledig* OG ung* ungdom* OG NAV*	Ingen	39	21	5
31.03.22	Søk 5 Oria	Ung* OG uten* OR utenfor* OR frafal* OG utdanning* opplæring*	Årstall: 2012-2022 Fagfellevurdert Fulltekstdokumenter Artikler	307	29	5

